

Dal cabinet Amerbach a la Fondation Beyeler

Svilup istoric da la cultura da museums a Basilea

■ **En strusch in'otra citad europeica en sa svilupadas uschè baud ed a moda uschè complessiva chombras d'art ed ina tradiziun da mecenat d'art sco che quai è stà il cas a Basilea.** Chatta preschenta il svilup impressiunant da la cultura da museums da la citad a basa dal text da Florens Deuchler, cuntegni en il tom «Il manaschi d'art» (retscha «Ars Helvetica», tom II, 1987).

Chombras «mirvegliusas»

Sper ils tresors da baselgia, il possess da las corporaziuns ed il butin da champagnas e guerras en naschidas vers la fin dal temp medieval chombras d'art e da mirveglias ch'èn sa svilupadas a lieus da rimnada. Bliers museums dal 19avel tschientaner en naschids or da questas – per nosa maniera da vesair – concentraziuns caoticas d'objects da las provenientschas las pli differentas.

En il temp da la renaschientscha avan tant umanists, scienzias sco er persunas privatas bainstantas il basegn da sa circumdar cun objects da la natira sco er

cun products umans elavurads artisticamain, cun ovras d'art, curiusitads, stautas anticas e vegls purtrets,

cun maletgs ed instruments scientifics. Ils criteris eran quella giada auters che oz: blier dapli valevan ils aspects misterius, las furmas miraculusas d'in object, il cumplitgà e l'original, la raritad sco er la fascinaziun estetica da l'«object d'art» sco product dal «homo artifex» che sa dumagnar la materia e la furmar. Cun tut la casualitad ed il dischurd apparent sa cumpartevan ils inventaris en «artificalia», «naturalia» ed «antiquitates».

In dals pli vegls cabinets da naturalias era en possess dal scienzà, perscrutader e medi turitgais Conrad Gessner (1516–1565). Felix Platter (1536–1614), professor da la medischina e medi da la citad, aveva installà a Basilea l'onn 1580 in cabinet d'art e da naturalias. Sper dents da squagl fossils, craps da la vaschia e dals gnirunchels, conchiglias, munaidas ed ina collezziun d'antiquitads duai Platter perfin avair possedi ina part da la curuna da spinas da Cristus.

Johannes, Bonifacius e Basilius Amerbach

Tranter las veritablas chombras d'art era la pli remartgablà quella che Johannes, Bonifacius (1495 fin 1562) e ses figl Basilius Amerbach (1533 fin 1591) han fundà, manà vinavant ed amplifitgà.

Johannes, derivant dad Amerbach al Main, era sa domicilià a Basilea l'onn 1482, nua ch'el dirigiva ina stamparia ch'è prest vegnida renumada. El era en contact cun artists e scienzias; Urs Graf lavurava per el, Dürer al ha probablament visità. Bonifacius, ses figl pli giuven, professor da dretg ed en bun'amicizia cun Hans Holbein e cun Erasmus da Rotterdam, ha manà vinavant la collezziun dal bab; pli tard l'ha el lura extendi ad in cabinet e descrit en inventaris. Ils bains artisticis rimnads dals giurists basileis vegnan ad esser il fundament per la galaria da maletgs ed il cabinet da gravuras da la collezziun d'art publica da sia citad.

Basilius Amerbach ha relaschà cun sia mort ina da las pli custavlas collezziuns d'Europa: maletgs e dissegns da maun (che vegnan collectads d'enconuschiders sco ovras d'art autonomas dapi l'entschatta dal 15avel tschientaner). Tranten sa chattavan ovras da Hans ed Ambrosius Holbein, da Niklaus Manuel Deutsch, Hans Leu, Urs Graf sco er ina tavla dad Albrecht Altdorfer. L'onn 1661, cur ch'i smanatschava ina vendita a l'ester suenter dispitas d'ierta, è la collezziun dad Amerbach passada en il possess da l'universitad e da la citad.

Plastica dad Auguste Rodin en la curt interna dal Museum d'art a Basilea.

Ins pudeva visitar publicamain tut l'inventari – dapi il 1681 minga gievgia suentermezdi, pli tard durant dus mezs dis l'emna. Qua tras po Basilea sco comunitad burgaisa pretender d'avair gè l'emprim museum accessibel al public, e quai betg mo en Svizra, mabain en tut l'Europa.

Basilea possedeava er auters cabinets d'art grazia al scienzà Theodor Zwinger (1532–1588) ed al giurist Remigius Faesch (1595–1667) che na collectava betg mo, mabain commentava er l'art da ses temp sut il titel «Humanae Industriae Monumenta». Ses museum privat è vegnì enconuschent sur ils cunfins dal pajais or ed inqualas descripziuns da viadi al menziunan cun grond'apreziaziun. Il biograf d'artists Joachim von Sandrart (1606–1688) ha scrit suenter ina visita: «Seine Behausung ist inwendig mehr ein Palast als ein bürgerliches Haus, auch sonst aufs allervernünftigste mit kunstreichen Gemälden und Bildhauerei, einer vornehmen Bibliothek und mit allerhand Raritäten unge-

mein und zierlich versehen, als hätte Minerva daselbst ihre Wohnung genommen.» Faesch sez datescha sias brevs «ex musaeo».

Il davos possessur dal cabinet d'art, Johann Rudolf Faesch (1758–1817), ha acquistà l'onn 1808 sin l'aucziun da la collezziun basileisa dal cont da Baden-Durlach ina da las tavlas dal «Heilsspiegelaltar» da Konrad Witz. Il 1823 è ses possess passà a l'universitad, è vegnì mess ensemen cun la collezziun dad Amerbach e fa er part da l'inventari da basa dals museums da Basilea d'ozendi.

Il Museum d'art da Basilea

Ventquatter onns pli tard, il 1847, è mort il pictur Samuel Birmann ch'ha relaschà al Museum d'art da Basilea sia vasta collezziun d'art ed ha ultra da quai disponi en ses testament ch'ina part dals tschains da ses chapital duaja servir per l'acquist d'ovras d'art «patrioticas». Il Cussegl grond ha da sia vart concedi credits d'acquisiziun annuals pir a partir dal 1901.

Purtret da Bonifacius Amerbach (Hans Holbein il Giuven, 1519).

FOTOS PD

là ils 20 da december 1967 spontanamain quatter maletgs da differentas epocas creativas: «Homme, femme et enfant» (1906), in sbos per «Les demoiselles d'Avignon» (1907), «Vénus et l'amour» (1967) e «Le couple» (1967). Maja Sacher ha agiunt da ses agen possess anc in tschintgavel: il purtret cubistic «Le poète», malegià a Paris la primavera 1912, cun la dedicaziun: «In Dankbarkeit und Freude. Der grossartige Einsatz unserer Bevölkerung, insbesondere der Jugend, für den Erwerb der beiden Picasso-Bilder hat den Ruf Basels als Kulturstadt neu gefestigt.»

Mecenat da Basilea

La fundaziun Christoph Merian – glori-figada er da glied da Basilea sco «greatest example for generosity» – existà dapi l'onn 1886. En fund pensava Christoph Merian en emprima lingia ad incumbensas socialas cur ch'el ha surdà si'enorma facultad e tut ses possess funsil a la citad da Basilea. En sabia previsiun ha el però laschà avert in vast champ per ulteriuras activitads a favur da sia «chara citad paterna». En pli ha el disponi tras testament che sia ierta duaja vegnir administrada independentamain da la cassa statale. Sut l'egida da la vischnanca burgaisa vegn ella tgrada d'in'atgna administraziun ed ella impunda oz er summas considerablas per la tgrada da monuments, la sanaziun da la citad veglia, ediziuns da cudeschs e differentas autras funcziuns culturalas sco surtut la promozion dals museums.

Quest'ultima è stada buna da cuntanscher prestaziuns remartgablas er grazia ad autras funtaunas: tranter auter las collezziuns da Peter Ludwig e Robert Käppli en il museum per l'antica fundà da René Clavel cun ina donaziun d'in milliun francs, ubain il museum d'art contemporan, in'ovra comunabla da la fundaziun Emanuel Hoffmann, da la fundaziun Christoph Merian, dal depositum da la collezziun Biumo di Panza e da la promozion tras Maja Sacher.

Cun quai che funtaunas finanzialas da baselgia e noblezza en stalivadas daditg, èsi l'incumbensa da l'economia privata – sco furma da mecenat dad oz – da sustegnair substanzialmain la lavur culturala. Quai sa manifestescha oravant tut là, nua ch'i sa tracta da promover l'art figurativ, damai là, nua che firmas cumpran maletgs per embellir lur biros. Ina survista concentrada da quest'activitad han ins survegni il 1986 tras l'exposiziun «Basler Kunst im 20. Jahrhundert – in Ausschnitten» or dal possess d'interpresas da Basilea ch'è vegnida iniziada da la fundaziun Christoph Merian.

La promozion da l'art figurativ è là mo ina sparta sper musica, film, teater, isanzas popularas, sport e tgrada da las tradiziuns. L'enconuschenta devisa basileisa para d'esser anc adina actuala: «Dals raps na discurs'ins betg – raps en insatge ch'ins ha», e: ch'ins dat.

L'ardur da collectar dals Basileis è sa conservada enfin oz sco tradiziun durabla sin ils champs ils pli different ed è sa manifestada en varsaquants donaziuns da renum mundial (Paul Sacher, Beyeler e.a.). Ellas en parts integralas da questa singulara famiglia da museums al schanugl dal Rain che fa part da las pli bellas insumma e ch'è capabla da colliar a maniera impressiunanta betg mo creaziuns localas (tuttina cun nums sco Hans Holbein), ma er ovras occidentalas ed intercontinentalas.

La preschentaaziun:

Dossier «Tradiziuns vivas: Chantun Basilea-Citad».

Dapli infurmaziuns:

Dapli infurmaziuns: chatta.ch/?hiid=4046

Il resultat il pli remartgabel da questa tenuta «patriotica» è, guardond enavos, senza dubi la collezziun da Böcklin, la pli gronda en sia dimensiun, ma er en sia valita artistica. Tar Hodler (ch'ins ha cumenzà a cumprar il 1901) eran ils museums da Berna, Geneva e Turitg pli curaschus ed han en mintga cas gi dapli success.

Il fatg che la collezziun basileisa è s'orientada decisivamain vers il 20avel tschientaner è il merit admirabel da Georg Schmidt, directur dal Museum d'art dal 1939 fin il 1961. El ha er adina fatg atenziun da mantegnair l'equiliber tranter la pictura svizra e basileisa d'ina vart e quella estra da l'autra.

Basilea e Picasso

En ils onns 1960 è l'interess dals vischins vi da «lur» collezziun d'art sa manifestada eclatantamain ed en maniera spectaculara per l'entir mund. La fundaziun da la famiglia Rudolf Staechelin aveva mess a disposiziun al museum en furma d'in «depositum» maletgs impurtants, tranter auter la gronda part da la collezziun d'impressionists e postimpressionists.

La stad 1967 è la famiglia Staechelin stada sfurzada da vender ina part da las ovras, ed ella ha offert al Museum d'art dus maletgs da Picasso (che faschevan gia part dal «depositum»): «Les deux frères» dal 1905 ed «Arlequin assis» dal 1923. Perquai ch'il museum n'era betg en cas da purtar sez ils custs da 8,4 milliuns francs, ha il Cussegl grond concedi 6 milliuns. Cun ina «festa d'almosna» da la quala ins sa regorda anc oz, han ils da Basilea cumenzà a rimnar daners per Picasso: firmas e privats han rabitschà ensemen la summa restanta. Nunspegtadamain en lura ils spargnus vegnids activs, prendend il referendum. Il comitè da referendum titulava il Cussegl grond sco «Basler Geldverschleuderungsverein» e na veseva nagin motiv da duvrar daners publics «für zwei Helgen», uschè ditg ch'i mancavan anc abitaziuns favuravlas e plazs libers en ils asils da vegls. Ils 17 da december 1967 han ils votants damai per l'emprima giada en l'istorgia da la democrazia gi da decider, sch'els vulevan permetter la compra da maletgs cun daners da taglia. In'unda d'entusiassem ha lura manà a la clera maioritad da 32 118 gea cunter 27 190 na.

Picasso, gia in um vegl e sesent a Mougins, ha udi la nova ed ha gi in tal plaschair da questa manifestaziun da simpatia d'in'entira citad ch'el l'ha rega-